

Toporišič

Samotni hodec skozi neprijazni čas

Produkcija: RTV Slovenija, 2011, 52 min

Režiser in scenarist: Slavko Hren; **zamiselnik:** Alma Lapajne; **snemalec:** Vlado Draškovič; **producentka:** Mateja Vodeb; **montažerka:** Maja Gaspari; **snemalec zvoka:** Toni Žerovnik; **oblikovalec zvoka:** Marjan Drobnič; **glasba:** Blaž Šivic

Akademik prof. dr. Jože Toporišič, ki je v letu 2011 praznoval 85 let, velja za največjega slovenskega jezikoslovca 20. stoletja. Pomembno je vplival na podobo slovenščine, poučevanje slovenščine v šolah in na razvoj slovenskega jezikoslovja vse od svoje prve objave *Slovenske slovnice* leta 1976 pa do danes. Ob njegovem visokem jubileju je nastal dokumentarni film o njegovem delu in življenju, ki je želel »nekako pokazati človeka za tem znanstvenikom, poiskati njegove korenine v krajih, od koder prihaja, z ljudmi, s katerimi je živel« (Slavko Hren, scenarist in režiser, *Odmevi RTV Slovenija*, 7. 10. 2011). Bil je rojen na Mostecu pri Brežicah, kjer je preživel otroštvo, gimnazijo je obiskoval v Mariboru in Brežicah, vmes je čas 2. svetovne vojne preživel v izgnanstvu na Poljskem. Po gimnaziji je šel v Ljubljano študirat slavistiko, in sicer slovenščino in ruščino. Po diplomi je najprej poučeval na gimnaziji v Novem mestu, v letih od 1954 do 1965 pa je bil lektor slovenščine v Zagrebu. V tem obdobju je eno leto preživel kot štipendist na Humboldtovi univerzi v Hamburgu.

Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani je doktoriral leta 1963. Od leta 1963 do 1971 je honorarno predaval slovenski knjižni jezik, od leta 1971 pa kot redni profesor in hkrati ustanovitelj ter predstojnik Katedre za slovenski knjižni jezik in stilistiko vse do leta 1996, ko se je upokojil. Številna predavanja je imel na univerzah v Gradcu, Berlinu, Leipzigu, Varšavi, Helsinkih, Moskvi, Čikagu, Regensburgu in Celovcu. Napisal in objavil je več kot dva tisoč prispevkov iz jezikoslovja in stilistike, njegovo najbolj prepoznano, temeljno delo slovenskega jezikoslovja je *Slovenska slovnica*. Sodeloval je pri tudi pri nastajanju drugih dveh temeljnih del slovenistike – *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* in *Slovenskega pravopisa*, prevedel je prvo slovensko slovnico Adama Bohoriča *Articae horulae*, izdajal dela o Miklošiču, Pleteršniku in zlasti Škrabcu. Njegova pomembna dela so še *Glasovna in naglasna podoba slovenskega jezika*, *Nova slovenska skladnja*, *Portreti, razgledi in presoje*, *Družbenost slovenskega jezika*, *Besedjeslovje* in druga. Bibliografije so bile objavljene v *Slavistični reviji* leta 1986, 1996 in 2007. V strokovnih krogih je cenjen in poznan kot zelo delaven znanstvenik, ki se je zavzeto boril za svoja znanstvena stališča. Vztrajno je skrbel, da bi se slovenščina v svojih novih družbenih vlogah bogatila z novimi poimenovanji v slovenščini, pri čemer ni vedno naletel na odobravanje. V dokumentarnem filmu je razkrita močna in stalna opora, ki jo je imel v svoji družini na samosvoji poti, ter povezanost z rodnimi kraji in ljudmi. Leta 1994 je prejel srebrni častni znak svobode Republike Slovenije, leta 2006 pa Zoisovo nagrado za življenjsko delo. V njeni uradni utemeljitvi je zapisano, da je »znanstvenik, ki mu je uspelo premakniti slovensko jezikovno misel 20. stoletja v moderne okvirje evropskega jezikoslovja.« Od leta 1997 je redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

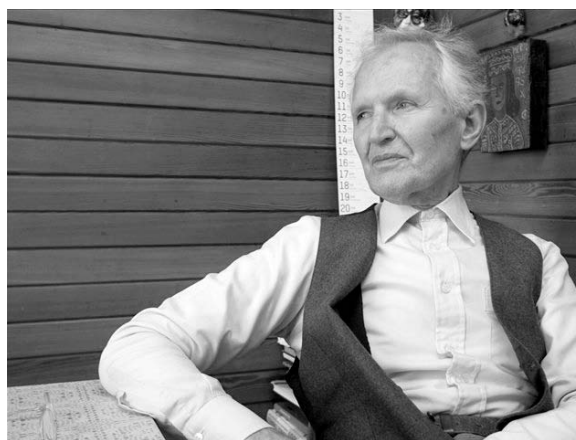


foto Bojan Fuhek

Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani je doktoriral leta 1963. Od leta 1963 do 1971 je honorarno predaval slovenski knjižni jezik, od leta 1971 pa kot redni profesor in hkrati ustanovitelj ter predstojnik Katedre za slovenski knjižni jezik in stilistiko vse do leta 1996, ko se je upokojil. Številna predavanja je imel na univerzah v Gradcu, Berlinu, Leipzigu, Varšavi, Helsinkih, Moskvi, Čikagu, Regensburgu in Celovcu. Napisal in objavil je več kot dva tisoč prispevkov iz jezikoslovja in stilistike, njegovo najbolj prepoznano, temeljno delo slovenskega jezikoslovja je *Slovenska slovnica*. Sodeloval je pri tudi pri nastajanju drugih dveh temeljnih del slovenistike – *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* in *Slovenskega pravopisa*, prevedel je prvo slovensko slovnico Adama Bohoriča *Articae horulae*, izdajal dela o Miklošiču, Pleteršniku in zlasti Škrabcu. Njegova pomembna dela so še *Glasovna in naglasna podoba slovenskega jezika*, *Nova slovenska skladnja*, *Portreti, razgledi in presoje*, *Družbenost slovenskega jezika*, *Besedjeslovje* in druga. Bibliografije so bile objavljene v *Slavistični reviji* leta 1986, 1996 in 2007. V strokovnih krogih je cenjen in poznan kot zelo delaven znanstvenik, ki se je zavzeto boril za svoja znanstvena stališča. Vztrajno je skrbel, da bi se slovenščina v svojih novih družbenih vlogah bogatila z novimi poimenovanji v slovenščini, pri čemer ni vedno naletel na odobravanje. V dokumentarnem filmu je razkrita močna in stalna opora, ki jo je imel v svoji družini na samosvoji poti, ter povezanost z rodnimi kraji in ljudmi. Leta 1994 je prejel srebrni častni znak svobode Republike Slovenije, leta 2006 pa Zoisovo nagrado za življenjsko delo. V njeni uradni utemeljitvi je zapisano, da je »znanstvenik, ki mu je uspelo premakniti slovensko jezikovno misel 20. stoletja v moderne okvirje evropskega jezikoslovja.« Od leta 1997 je redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Režiser Slavko Hren

Samostojni umetnik, režiser in scenarist Slavko Hren, rojen 1959, je diplomiral na AGRFT v Ljubljani iz filmske in televizijske režije. Njegova diplomska filma sta *Zmagujoča podoba Narcisa* in *Življenje v krogu*. Delo v medijih ga je zanimalo že zgodaj, saj je kot gimnazijec delal na Radiu Koper, želel pa si je študirati tudi novinarstvo. Je dobitnik zlate ptice in drugih nagrad. Od konca študija dela na televiziji kot zunanji sodelavec v različnih žanrih: igrani filmi, televizijske nanižanke in dokumentarni program – posnel je preko 50 epizod različnih serij, npr. *Povečava*, *Portreti – Zvezde slovenskega filma* in drugi portreti kulturnikov ... Režiral je več filmov, npr. *Velika imena malega ekrana*, *Žlahtni komedijant – portret Zlatka Šugmana*, *Portret Lojzeta Rozmana*, *Portret Alana Hranitelja*, *Mila, naša Mila – Z okusom po grenkem*, *Toporišič – Samotni hodec skozi neprijazni čas*, za katere je napisal tudi scenarije.

Podnaslovi v filmu so bili prevedeni na lektoratih in študijih slovenščine na tujih univerzah v okviru projekta *Svetovni dnevi slovenskega dokumentarnega filma* v sodelovanju s Centrom za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter Kulturnim in umetniškim programom RTV Slovenija v naslednje jezike: angleščino, češčino, hrvaščino, italijanščino, japonščino, madžarščino, makedonščino, nemščino, poljščino, ruščino, srbsščino, španščino in ukrajiniščino.